

ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ

18.03.2013 г.

Важни обществено-икономически и политически теми

[Вестник Капитал](#)

✓ Пет важни цели на новия кабинет

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2013/03/15/2023522_pet_vajni_celi_na_noviia_kabinet/

В бурята от емоции покрай назначаването на служебното правителство, покрай новините какво казва майката на новия служебен премиер Марин Райков и дали президентът е забравил да обяви имената на новите министри, встрани от вниманието останаха няколко момента от изказванията на Росен Плевнелиев и част от новите министри. В тях служебното правителство и президентът се опитват да рестартират някои от старите приоритети на държавата, които потънаха в безвремието на оправданията, че сега не му е времето за реформи.

Ясно е, че за два месеца електронно правителство няма как да се случи, нито енергетиката ще стане прозрачна и добре функционираща система. Те са опит да се формулират нови политики, които да отговорят на лозунгите от улиците и масовото недоволство от последните седмици. Високите очаквания може дори да са опасни, тъй като могат да принудят правителството да се занимава с планове и стратегии, вместо да гаси пожари. Но служебният кабинет има шанс поне да нормализира говоренето без политиканстване и безсмислени обвинения.

Политиките, които, изглежда, ще са фокус на временното управление, по същество не са революционно нови. Те са се обсъждали и преди, но работата по тях никога досега не е водела до задоволителни резултати. Разликата сега е, че те се извеждат като първостепенни задачи на управлението. При малко повече късмет за президента по тях не само ще бъде свършена работа през няколкото месеца на служебното правителство, но и ще зададат тона на предизборната кампания. А ако политическото щастие бъде много благосклонно към Росен Плевнелиев, тези няколко приоритета могат да зададат тона и на следващото управление.

Електронно правителство срещу недоверието към държавата

Една от основните причини хората да излязат на улицата беше усещането за несправедливост от това, че политиките се разпореждат безнаказано с общото ни имущество така, че да обогатяват себе си и групите около тях. Усещането за корупция на всякакво ниво в администрацията е един от сериозните проблеми за доверието в държавата. С поставянето на акцент върху електронното правителство президентът всъщност иска да намали всекидневната корупция, с която хората се сблъскват. Превръщането на прашните гишета в уебсайтове се предполага, че ще намали субективизма във взимането на решения и ще направи целия процес по-прозрачен. Това със сигурност ще има някакъв ефект, но истината е, че борбата с корупцията изисква и други мерки.

Електронното правителство освен това е един от сравнително лесните начини да се подобри бизнес средата. Лесното общуване между компаниите и държавната администрация със сигурност би направило живота на доста фирми много по-лесен и съответно България по-добро място за инвестиции. Всичко това би помогнало на българската икономика, което е от полза за всички. И в този случай обаче електронното правителство е само една от стъпките, които трябва да се направят, за да се подобри бизнес средата.

Санитарне и ревизия на енергетиката за по-ниски сметки

Още от времето, когато беше министър на регионалното развитие Росен Плевнелиев инвестираше много усилия в програмите за санитарне на жилищата. Една от основните причини за това е, че по този начин реално могат да се намалят сметките за отопление, от което се печели в две посоки. От една страна, хората ще разполагат с повече пари, от друга, увеличеното строителство ще подкрепи икономиката в иначе доста труден момент. Друг елемент от тази политика е енергийната ефективност на българските компании. В момента за единица произведена продукция се изразходва много повече енергия, отколкото в Западна Европа. Подобряването на този показател ще позволи на българския износ да стане много по-конкурентен и съответно също да подкрепи икономиката.

Ревизията на енергетиката е другият приоритет, който президентът зададе на служебното правителство. Ако бъде правилно направена, тя би послужила за основа на реформа в този сектор, която, в най-добрия случай, ще намали предполагаемите кражби. Или казано по-дипломатично, ще направи управлението на енергетиката по-ефективно.

Срещу бедността и безработицата - реформа в земеделието, пари за малкия и средния бизнес и пак санитарне

Макар и да не беше ясно формулирано в едно изказване, първите изяви на новите управляващи дават основание да се види каква е тяхната визия за съживяване на икономиката. Тя се състои от няколко елемента. Още в първите изказвания новият министър на труда и социалната политика Деяна Костадинова заяви, че ще търси начини да се увеличат доходите на "най-необлагодетелстваните слоеве на населението". Според нейните предварителни разчети има такава възможност в рамките на сегашния бюджет и през следващите седмици ще се види дали това наистина е така.

Освен подкрепа за хората с най-ниски доходи президентът и неговото правителство обявиха няколко приоритета, които могат да помогнат за увеличаване на заетостта. Една от тях е санитарнето, което, ако бъде започнато в големи мащаби, наистина би създавало, поне за известно време, повече работни места. Другата, доста по-голяма реформа е свързана с промяна на фокуса в земеделието. В момента финансирането от еврофондовете е направено така, че много по-

благодетелствани са зърнопроизводителите за сметка на повечето от другите сектори в селското стопанство. В същото време, т.нар. зърнари не създават много работни места, а и имат спорен ефект върху околната среда. Идеята на президента и неговия екип е да се потърсят форми да се стимулира зеленото земеделие, както и животновъдството, пред което има голям потенциал за развитие.

Стимулирането на малките и средните предприятия е другият приоритет на новото управление, макар и още да не е съвсем ясно как ще се случи това. Сред добрите намерения на служебното правителство е да се търси начин да се изплатят задълженията на държавата към тях, но за момента няма яснота дали и откъде могат да се намерят нужните средства.

Може ли това да стане?

В началото на всяко управление добрите намерения винаги са в изобилие, а решенията на големите проблеми изглеждат лесни. Ситуацията пред служебното правителство обаче е по-различна от обичайното. Ограниченият във времето мандат и липсата на парламент, който да променя закони, превръщат осъществяването на всички тези приоритети в по-дълга политическа игра. Това, което служебният кабинет вероятно ще се опита да направи, е максимално убедителна демонстрация на предимствата от тези политики. Успешната игра на президента в тази ситуация е да търси консенсус между различните политически партии, така че който и да спечели, след изборите да продължи същия курс.

Постигането на съгласие между големите партии точно сега – преди изборите, обаче ще е трудна задача. В същото време политиката на служебното правителство със сигурност ще е сред основните теми в кампанията през следващите два месеца. Така президентът получава рядка възможност неговата визия за идващите години да задава донякъде тона на дебатите. В следващите страници може да видите анализ на пет от по-важните приоритета на новата власт. Те със сигурност ще са валидни през следващите поне три месеца. А какво ще става след това, ще зависи от доста непредвидимия живот в казионната българска политика.

Да се разбие монополът в борбата с монополите

"Служебното правителство ще насочи усилия към прозрачност и ефективност на регулаторните органи за ограничаване вредното въздействие на монополните структури", " Служебното правителство ще изиска от Комисията за защита на конкуренцията да бъдат посочени монополите и секторите, в които има такива – енергетика, здравеопазване, транспорт, медии и други"

Общественият бунт срещу монополите има пълни основания и е дори по-всеобхватен от няколкото фирми - господари на десетина сектора. Недоволството е срещу всички прекалено силни и срещу изкривяването на пропорциите в полза на малцина собственици за сметка на милионите потребители. Президентът правилно посочва два от начините за борба с явлението - регулаторите да станат по-ефективни и прозрачни. Държавният глава дори посочи няколко конкретни примера, с които антимонополният регулатор КЗК трябва да се заеме - енергетика, здравеопазване, транспорт, медии. Посоката е ярна и желанието е добро. Проблемът е, че ако се следва буквално законът, регулаторът е независим и не трябва да козирува на управляващите (не че досега не се е съобразявал с желанията на министри за започване на проверки). Затова призивът на президента трябва да бъде тълкуван не като намеса на властта в работата на антимонополния регулатор, а като израз на конкретен обществен интерес. Затова комисията лесно може да излезе от пасивната си роля и като се самосезира, да проучи споменатите (а и други) сектори, в които има признаци на изкривена конкуренция. Този път обаче разследването трябва да е дълбоко, а не просто секторно проучване, което не стига до корените на проблема.

В практиката си дотук КЗК няма нито едно спряно придобиване (с изключение на полузабрана в приватизационна сделка да се придобият две средно големи топлоцентрали). Ето и един пример - през годините регулаторът без никакви забележки разреши на кръг от фирми около Христо Ковачки да придобие всички въглищни мини (без държаваната "Марица-изток"), няколко централи на въглища ("Бобов дол", "Брикел", "Марица 3" - Димитровград, всички средноголеми топлофикации - Бургас, Сливен, Враца, Плевен, Велико Търново, Габрово), а неотдавна и "Топлофикация - Русе". Всички тези сделки бяха през различни фирми без пряка връзка в собствеността. Но регистрирани на един адрес и със сходни управителни органи. Публичните общи изяви и индиректните връзки не бяха забелязани от КЗК. Този пример (а и много други новосформирани империи) е достатъчен да се разбере, че дотук регулаторът е правил само привидна и повърхностна проверка за свързаност, от която доминиращото положение няма как да се докаже. А какво остава и за злоупотреба с концентрираната сила.

С подобен формализъм подхождат и други регулатори. Комисията за финансов надзор така и не успява да открие достатъчно свързаност при инвестициите на пенсионни компании, че да се задейства и да спре практиката да се финансират близки до собствениците и управителите им компании. БНБ въпреки неограничените си правомощия за намеса също не вижда проблем с големите експозиции на някои банки към бизнеси на собствениците им. Доказването на леко скритите монополи минава през конкретна и широка дефиниция за свързаност и упражняване на контрол (каквато има в Закона за кредитните институции). И дълбока проверка, каквато експертите на КЗК могат да направят и сега. Стига да искат.

Едрият проблем с малките фирми

"За да преборим бедността, трябва да се създадат нови работни места. Затова е нужно да подкрепяме малки и средни предприятия – служебното правителство трябва да намери възможност в рамките на бюджета да изплати приоритетно държавните задължения към малките и средните предприятия."

С тези думи президентът Росен Плевнелиев посочи един знаен, но неизваден на предна линия проблем - че малките и средните предприятия са уязвими и бавните плащания ги убиват. Дори обеща специален зам. икономически министър, който да обгрижва именно тях. В действителност обаче подобна инициатива дори не трябва да влиза в графата

приоритет на който и да било политически кабинет. Тя трябва да е даденост. А не неизпълнено задължение. Администрацията трябва да започне да работи повече за бизнеса, а не да очаква, че бизнеса работи за нея. Съответно държавата трябва да спре да пречи. Същата идеология обеща да следва и новия икономически министър Асен Василев и пое задачата да започне навреме най-малкото да се разплаща с него.

Друг е въпросът какво може да направи служебния кабинет в рамките на краткия си мандат. Още в първия си работен ден Василев вече спомена, че води разговори с министрите на финансите и на електронното правителство да бъдат инсталирани ПОС терминали на всички гишета на държавната администрация, което, да речем, ще облекчи поне откъм такси и време фирмите.

По-големият въпрос обаче е ще може ли държавата бързо да се разплати с малките и средни предприятия. Всъщност въпросът все още е на ниво за какви просрочия става въпрос и към колко предприятия. Едва след това може да се пита ще може ли. Според последните данни на финансовото министерство просрочията на държавата към всякакви фирми са в рамките на 278 млн. лв. Какво включва това не е ясно, но най-вероятно става въпрос за забавени суми по изпълнени обществени поръчки към държавата. Не е ясно и доколко тези плащания са бюджетирани, макар би следвало да е така. Отделно тази сума най-вероятно не включват отдавна затлачения процес по изплащане на договорените суми по европейските програми. В случая с ОП "Конкурентоспособност" по информация от Главна дирекция "Европейски фондове за конкурентоспособност" към момента има 903 договора в изпълнение с малки фирми за общо 458 млн. лв., а оттам са платени едва 22.3 млн. лв. под формата на авансови и междинни плащания. Т.е. под 5% от този ресурс реално е стигнал до фирмите.

В същото време действителното финансиране по различните оси на програмата остава изключително ниско. А вземанията не плащат сметки и заплати, не поддържат работни места, ако са и твърде големи, няма да позволят на фирмата въобще да функционира.

Дори програмата JEREMIE, която е за дялово инвестиране и по-лесни кредити и е за общо 680 млн. лв., се води за 100% договорена, усвоена и изплатена, но реално е стигнала в минимални размери до бизнеса. Дотук по тази програма са финансирани около 30-ина статирани компании с около 1.5 млн. евро и са отпуснати 2000 кредита за около 130 млн. евро с облекчени обезпечения. Последното е може би най-успешният инструмент до момента въобще по "Конкурентоспособност", който се води гаранционна схема и се изпълнява с помощта на пет местни банки. По най-новата схема за по-евтини кредити, която стартира през декември, пък са отпуснати 26 кредита за общо 3.5 млн. евро. Изключително назад в усвояването са другите немалки оси по "Конкурентоспособност", които трябваше да подкрепят българския малък бизнес да стане по-иновативен и по-ефективен. Там реалните плащания са на ниво едва между 7% и 30%. Отделно от това "Конкурентоспособност" дори не е договорена изцяло, а по-скоро на 70%, а програмният период е почти към края си.

Така че е абсолютно необходимо държавата и администрацията да ускорят максимално изплащането не само на просрочените задължения, планирани в бюджета, но и да активизира максимално увеличаването на плащанията по европрограмите. В случая изцяло в компетенцията на икономическото министерство е програмата "Конкурентоспособност", която за съжаление е най-зле.

Срокът от два месеца няма да е достатъчен за смалвяване на бюрократичната машина, която с хилядите регулации и безкрайни проверки на контролни органи (като агенцията по храните, данъчни, пожарни и др.) притиска най-силно малките фирми. Но е добър момент поне няколко десетки тежести да бъдат премахнати. Пък добрата инерция после може да продължи.

Енергетиката - въпроси за милиарди

"Ще подготви антимонополно законодателство в енергетиката и въвеждането на възможността гражданите да имат право на свободен избор на доставчик на ток. Служебното правителство ще подготви законодателни промени за силен и независим енергиен регулатор, избран от парламента, а не посочен от управляващите."

Както повечето хубави и прости лозунги, изказването на президента Росен Плевнелиев е принципно вярно, малко неориентирано и поне в средносрочен план трудно осъществимо.

С промените в закона за енергетиката от средата на миналата година всеки потребител може да смени доставчика си с триседмично предизвестие, та дори и да си избере доставчик от друга страна от ЕС. Само че правилата, които регулират този процес, все още не са готови... Това обаче не е стандартният параграф 22 на бюрокрацията. За да се стигне до възможността на битовите потребители да избират от кого да купуват електроенергия по същия начин, както си избират SIM картата на кой мобилен оператор да си вземат, ще мине доста време. На теория България трябва да направи това през 2015 г., т.е. след само две години. Процесът на отваряне на пазара към повече конкуренция трябваше да е вече в разгара си, но всъщност буксува, побутван основно от Брюксел. Проблемите са много и някои от тях са болезнени. За да има свободен избор, трябва да има много доставчици на енергия, т.е. НЕК трябва да се лиши от функцията си на обществен доставчик. В момента НЕК прави т.нар. микс за регулирания пазар, от който купуват електроразпределителните предприятия, с което контролира над 70% от доставките. Целта на микса е, освен да осигури стабилност на цените, да поддържа повечето съществуващи производители (по-скъпите се "прикриват" в цените на по-евтините).

Премахването на тази функция, както и постепенното отпадане на регулираните цени за крайни потребители трябваше да дадат възможност на доставчиците (сред които са търговските поделения на четирите електроразпределителни дружества) да си купуват енергия от когото си поискат на пазарни цени. Какво обаче означава това? Ако АЕЦ "Козлодуй" бъде изправен пред ситуация да избира свободно на кого да продава - за износ, за индустриални предприятия или на ЕРП-та, това автоматично би довело до две неща - повишаване на цените, на които ядрената централа продава, и доста по-големи печалби за нея. Ядрената централа ще се стреми да постигне цена, близка до тази, на която продава най-

скъпият й конкурент, без който системата не може да работи (т.е. да има режим на тока). Следващата стъпка обаче е изтласкването от пазара на по-неефективните производители и загуба на мощности и работни места (перспектива, срещу която вече протестираха миньорите от мините, свързани с Ковачки). За потребителите, особено битовите (в момента за всеки 100 кВтч те имат непряка субсидия от около 80 ст.) това в най-добрия случай би означавало запазване на настоящето ценово ниво - едни производители ще поскъпнат, но други неефективни ще отпаднат.

Затова в България се избира методът на постепенно отваряне на пазара. Целта е по-горе описаното шоково развитие да стане плавно и постепенно. От лятото на тази година трябваше на свободния пазар да излязат фирмите на средно напрежение - хотелски комплекси, по-големи предприятия и т.н. След като там системата се намести и започне да работи гладко, трябваше на пазара да излязат и потребителите на ниско напрежение.

Така че проблемът не е толкова за законодателството, а имат ли стомах политиците да понесат проблемите, които поне първоначално ще предизвика свободният пазар. Защото освен по-горе описаното пребалансиране на взаимоотношенията по веригата има много детайли, които искащите свободен избор не подозират - както винаги се получава, на свободния пазар някои печелят повече от други, тези, които имат умения да си управляват и предвиждат консумацията, може и да си намалят цената, но за сметка на тези, които не могат. В страна с ниски доходи като България този ефект на свободния пазар ще бъде почувстван доста болезнено.

Обещанието за силен регулатор също е положително, но то също страда от един основен проблем - слабият стомах на политиците. Ако ДКЕВР е силен и независим орган, той би ускорил процеса на либерализацията, което е законово изискване. Но няма да е много трудно да си представим каква ще бъде реакцията на което и да било правителство. Ясно е, че няма как целият този процес да бъде свършен за два месеца. Говореното само за свобода на пазара носи и риска служебното правителство да пренебрегне и ужасно многото належащи проблеми. Най-предстоящо е да се гарантира справедливо отношение към ЧЕЗ, която е заплашена с отнемане на лиценза за дейност. Ако това стане на базата на формални нарушения, каквито са в момента обвиненията, това ще нанесе непоправим удар на България. Той ще бъде много по-силен от срива на доверието на Германия към София след заплахите срещу Е.ОН и "Сименс" през 2010 г.

На следващо ниво е необходимостта от спешни действия в областта на енергията от възобновяеми източници. Заради регулаторната каша, която бе забъркана през миналата година, сега пред фалит са изправени както електроразпределителните дружества, така и зелените централи. Причината е, че няма достатъчно средства за изплащане на преференциалните тарифи на производителите на възобновяема енергия. Миналата година ДКЕВР предвиди по-ниска зелена добавка в цената на електроенергията, с която се изплаща зелената енергия, за да не нараства повече цената на тока. Така в един момент ЕРП-тата се оказаха с огромни задължения към ВЕИ-тата. През септември, за да бъдат спасени ЧЕЗ, "Енерго-про" и ЕВН, на зелените централи пък беше наложена цена за достъп до мрежата, която им отнема от 2 до 39% от приходите. Таксата беше отменена тази седмица на първа инстанция от Върховния административен съд, с което отново се отвори голяма дупка в тарифите за зелена енергия.

Едно от възможните решения, които служебното правителство може да вземе без промяна на закони, е липсите в добавката за зелена енергия да бъдат компенсирани чрез приходите от продажба на квоти за парникови емисии. Търговията с тях започна в края на миналата година, като досега България е продала квоти за около 30 млн. евро. В годишен план обаче тази сума може да достигне до 150 - 200 млн. евро, но те вероятно няма да са достатъчни. За да не се повишават драстично цените на електроенергията, може да се използват и други механизми - временна такса върху приходите на всички електропроизводители или само на тези, които реализират значително по-високи от средните за сектора печалби (т.нар. windfall taxes). Последното обаче може да изисква и законодателни промени.

Служебното правителство вече даде заявка и за необходимостта от независим одит на българската енергийна система, което е добра идея. Като цяло енергетиката в България все още не е напуснала плановото стопанство, в което е по-важно да се строи нещо, въпреки че не е ясно за какво ще бъде нужно то. Така в България има много милиардни бели слонове (АЕЦ "Белене" примерно) и липса на идея какво да се прави в бъдеще. Одитът едва ли ще има категорични заключения, но може да изведе на публично ниво по-смислени идеи - вместо да строим нови централи, не е ли по-добре да дадем възможност на енергийните предприятия да намалят загубите си, които продължават да са огромни. Или как да се направи така, че зелената енергия и централите с дългосрочни договори да имат малко по-пазарно поведение и да предизвикват по-ниски разходи на обществото.

Двете Е-та

Енергийна ефективност – двете Е-та, превърнали се в мантра за Европейския съюз, в България през последните години набират скорост, но основно на думи. Въпреки че в настоящия програмен период има предвиден немалък финансов ресурс за мерки за енергийна ефективност, процесът върви бавно и трудно. А причината е в множеството институции, които отговарят за неговото провеждане в различните области - от жилища, през обществени сгради, предприятия, транспорт, градска среда и дори земеделие. Неясните общи цели, както и неунифицираните критерии също пречат. Може би именно в тази посока е една от най-амбициозните задачи, които президента Росен Плевнелиев постави пред служебното правителство – единна програма за енергийна ефективност. "Санитаренето чрез национална програма за енергийна ефективност е най-смисленият проект, с който да се захванем, заедно с магистралите, образованието и електронното правителство, защото засягат всички и от него печелят всички, а не група лобисти. Точно тези програми ще създадат очакваните стотици хиляди работни места", каза президентът при обявяването на кабинета. Това не е странно, още като министър на регионалното развитие и благоустройството Плевнелиев настояваше темата да бъде посочена като приоритетна и да бъдат създадени работещи финансови и организационни механизми, чрез които да се ускори процесът на саниране в държавата.

И напълно логично отворената отново от Плевнелиев тема беше анонсирана от най-близкия му човек в правителството -

вицепремиера и министър на регионалното развитие и благоустройството Екатерина Захариева. Още повече че като негов заместник тя организира и подсигури законодателно стартиралата през миналата година програма за обновяване на жилищни сгради по оперативна програма "Регионално развитие". Сега, при поемането на министерския пост Захариева обяви, че сред приоритетите ѝ като икономически вицепремиер е именно създаването на програма за енергийна ефективност, която ще бъде и една от основните мерки за подкрепа за малките и средните предприятия. "Правителството има амбиция да разработи модела за обединяване на всички органи и създаване на единна програма за енергийна ефективност, касаеща както жилищните и обществените сгради, така и малките и средните предприятия. Разбира се, този модел ще се ползва от следващия кабинет", обяви Захариева.

Дали обаче времето на служебния кабинет ще е достатъчно, за да се справи с такава задача. За съжаление по-вероятния отговор е не, поне съдейки по това, че само за конструирането на програмата за обновяване на жилища бяха нужни близо две години. При това тя се ползва от опита на пилотен проект, започнал четири години по-рано. Ето защо предизвикателството да се направи подобна програма във всички области, всяка от които с различни нужди и възможни решения, е огромно. А същевременно започнатите проекти трябва да продължат да се развиват.

Най-голямата отворена схема за енергийна ефективност сега е по оперативна програма "Конкурентоспособност", която е към Министерството на икономиката, енергетиката и туризма (МИЕТ). Тя е за 150 млн. евро и още толкова от Европейската банка за възстановяване и развитие и е насочена към малките и средните предприятия. Процедурата е отворена от края на миналата година, а проекти могат да се подават до есента. За съжаление първите месеци показаха, че схемата не събира голям интерес сред компаниите. На практика до момента има подписан само един договор, обясниха за "Капитал" от Главна дирекция "Европейски фондове за конкурентоспособност" в МИЕТ. Ето защо към момента тече оценка на програмата, а според резултатите от нея до около месец трябва да се прецени дали да бъдат променени условията за кандидатстване.

Същевременно през следващите месеци отново от МИЕТ ще зависи изпълнението на друг проект за енергийна ефективност, по който ще бъдат санирани 250 болници, училища и детски градини. Той се финансира по фонд "Козлодуй" със 70 млн. лв. Предстои подписването на договора. Проекти за въвеждането на мерки за енергийна ефективност в образователните, здравните и социалните заведения се изпълняват и по Оперативна програма "Регионално развитие" към МРРБ. Към началото на годината са приключили проектите в над 450 сгради, но има и такива, по които работата продължава.

Макар и не с мащабите, с които беше очаквана през миналата година, започна и програмата за саниране на жилища със средства по "Регионално развитие". Вече са одобрени първите проекти и в следващите месеци трябва да бъдат проведени процедурите за избор на изпълнители по тях. От отварянето на програмата за кандидатстване до момента са подадени 170 заявления за участие, като одобрените до началото на март проекти са 95. И въпреки че средствата по програмата - общо 50 млн. лв. безвъзмездна финансова помощ, ще стигнат за не повече от 200 сгради, на нея се възлагат огромни надежди в бъдеще, когато се очаква няколкократно нарастване на европейските средства.

Пак чрез оперативната програма към МРРБ като част от мерките за намаляване на енергийната интензивност няколко от големите градове в страната получиха финансиране за покупка на нови нисковъглеродни автобуси и съвременни тролейбуси. За покупката на нови тролейбуси общините получиха средства и от оперативна програма "Околна среда", също проекти, които предстои да се развият през следващите месеци.

Служебно електронно правителство

Срещу електронното правителство трудно могат да се намерят аргументи. То намалява разходите на административните услуги и ги прави по-ефикасни. Заедно с това намалява и субективния момент при взимането на решения и отнема на недобросъвестните чиновници един от любимите инструменти за искане на пари - протакането. Така освен всичко друго електронното правителство помага в борбата срещу корупцията.

Въпреки всички тези аргументи обаче и въпреки средствата, които се инвестираха, три правителства до момента не успяват да пуснат нито една е-услуга. Само по време на управлението на БСП, ДПС и НДСВ бяха изразходвани над 50 милиона лева, без да има нито една работеща услуга. Електронното правителство беше споменавано многократно и от кабинета на ГЕРБ, макар че усилията, положени в тази посока, все още нямат видим резултат. Точно когато се очакваха първите онлайн услуги, свързани с държавната и общинската администрация, да започнат да функционират, кабинетът "Борисов" подаде оставка. Новото служебно правителство начело с премиера Марин Райков пое ангажимента да приемат интегриран национален план за електронното правителство. Такъв до момента липсва, като засега има единствено стратегия за развитие на електронното управление, приета през 2011 г. Година след това стартираха и първите обществени поръчки за изпълнението ѝ, които трябва да бъдат готови до лятото на настоящата 2013 г. Стремешът на електронното правителство е да се предостави платформа за комуникация в двете посоки между администрацията и гражданите.

"Целта е да не се работи на парче", обяви президентът Росен Плевнелиев по повод електронното правителство при представянето на служебния кабинет.

Поради тази причина държавният глава определи отделен министър, който да се заеме с тази задача – това е директорът на развойния център на Johnson Controls в България Роман Василев.

Основната цел на Василев ще бъде да изготви национален план, по който да се осъществи пълноценното изграждане на електронното правителство. Той трябва да се координира с отделните ведомства, за да се установи какво се подготвя за пускане, какви са плановете за изпълнение на стратегията. Новият министър ще трябва за два месеца да очертае точния път, по който върви в момента и по който трябва да поеме развитието на е-управлението. Василев посочи, че ще работи много активно с хората от "Информационно обслужване" АД и със съответните отдели на всички министерства, обяви той пред "Нова телевизия" в четвъртък. До редакционното приключване на броя той не беше намерен за коментар.

Три почти готови поръчки

Освен изготвянето на национален план новият министър ще трябва да проследи дали вече одобрените проекти ще бъдат завършени в срок. През изминалата 2012 г. Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията (МТИТС) пушна три големи обществени поръчки, свързани с изграждането на е-правителството. Най-голямата от тях е на стойност 15 млн. лв. и се финансира по оперативна програма "Административен капацитет" (ОПАК) и Европейския социален фонд. Проектът е разделен на пет части, като тяхната цел е да се свържат 35-те ключови регистъра в държавата, да се разработят над 50 нови административни електронни услуги и да се възроди порталът www.egov.bg. Министерството на транспорта очаква чрез поръчката да бъде създадена и възможност за автоматичен електронен обмен на най-използваните данни в държавата. Втората поръчка е за около 10 млн. лв. и е предназначена основно да се изгради т.нар. електронна идентичност. Тя включва използването на уникални данни, чрез които лицето, било то физическо или юридическо, да бъде лесно разпознавано от институциите. Е-идентификаторът ще бъде карта с чип и чрез него потребителите ще могат да ползват услугите, които са предвидени от електронното правителство. Финансирането на този проект също е осигурено по линия на ОПАК. По план дейностите и по двете поръчки ще трябва да приключат до края на април 2013 г. Възможно е да се появи при тях. Заради жалби до Комисията за Защита на Конкуренцията (КЗК) с няколко месеца по-късно подписаха контракти "ТехноЛогика" по първия проект и консорциум "Ита груп Котрая" по втория. Последната и най-малка като стойност поръчка е за осигуряване на хардуера и елементите на комуникационната свързаност двата хардуерни центъра на е-правителството, чието изграждане започна при кабинета "Станишев" и беше завършено в началото на мандата на ГЕРБ. Общата прогнозна стойност е 1.7 млн. лв. и се очаква проектът да бъде завършен в края на юли тази година.

В тестова фаза

Напредъкът по трите големи поръчки е показателен от намерението на транспортното министерство да пусне през април първите 5 хил. тестови карти за е-идентификация. Те ще бъдат предоставени на студенти, общо практикуващи лекари, адвокати и журналисти. Идеята е да се тества дали цялата система действа и доколко функционални са предоставяните онлайн услуги от държавната администрация. Ако всичко работи без проблеми, това означава, че е създадена връзка между отделните регистри, ведомства и услуги. С други думи, би трябвало да е положена основата на електронното правителство, което ще позволи да се добавят нови регистри и услуги в бъдеще. Роман Василев не изключи възможността да се ползват добри примери от Европа, които ще бъдат описани и в предстоящия план. "Няма нужда да откриваме топлата вода", обясни той пред "Нова телевизия". Отделно транспортното ведомство обяви в началото на март, че през 2013 г. ще бъдат стартирани нови пет подпроекта, свързани с електронното управление. Първият от тях е предназначен за публикуване на нови регистри, а вторият – за интеграция на нови структури към изградения междурегистров обмен на държавната администрация. Друга планирана инициатива ще се занимава с въвеждането на единни стандарти за управление и финансиране в ИТ сектора за нуждите на администрацията, а останалите две ще са фокусирани съответно върху разработката на инструментите и изграждане на инфраструктурата на електронното управление в България. По линия на ОПАК за 2013 г. са предвидени 16 млн. лв. за проекти за е-правителство, обяви в началото на март ръководителят на програмата Моника Димитрова-Бийчър. С фокуса си върху електронното правителство президентът очевидно иска да намери решения на два проблема - корупцията в държавната администрация и подобряване на бизнес средата. Изработването на програмата, по която да се развият е-услугите на държавата, обаче е доста по-лесният вариант. Близо трите месеца на служебното правителство вероятно ще са достатъчни за това, но истински трудното ще дойде по-късно - да се убедят следващите управляващи да я изпълнят.

Смяна на фокуса в земеделието

Най-съществената работа на новия служебен министър по земеделието Иван Станков е да приключи преговорите по бъдещата обща селскостопанска политика в Брюксел, както и да продължи подготовката на следващата програма за развитие на селските райони на местно ниво, която да стартира от 2014 г. В сектора е необходимо да се намери баланс между всички подотрасли, тъй като в настоящия период имаше силно фаворизиране на зърнопроизводството за сметка на всички останали производства. Промяната може да дойде от залагането на възможности за обвързани с производствата субсидии (сега се дават на декар), както и с по-балансирано разпределение на парите в бъдещата програма за развитие на селските райони.

Груби грешки на старта

При присъединяването си към ЕС през 2007 г. България започна да прилага най-лесната за администриране схема за изплащане на директни субсидии на площ от европейския и националния бюджет, при която има фиксирана сума за подпомагане за всеки обработван декар. Тя обаче не отразява спецификите на отделните производства и съответно доведе до сериозни изкривявания на пазара. Така например през 2012 г. субсидията на декар площ е малко над 26 лв. за всички фермери, а същевременно по данни на земеделски производители разходите за декар пшеница са например 110 - 130 лв., а за декар домати - около 800 лв. При култури като маслодайни рози, където през първите няколко години се правят разходи за отглеждане, но не се прибира продукцията, делът на субсидията от вложенията е минимален, а производителите на плодове казват, че въобще не кандидатстват за евросредствата по същата причина. Субсидиите за декар площ оцетиха в голяма степен и животновъдите, тъй като те могат да получават такива само ако поддържат собствени ливади за паша.

Въпреки очевидния дисбаланс обаче България направи първи крачки в промяна на схемите едва в края на 2009 г. Тогава за пръв път бе стартирана специфична схема, подпомагаща животновъдството, по която се изплащат субсидии за глава животно. Производителите на плодове и зеленчуци пък ще получат едва през тази година за пръв път пари по

специфична схема за техният отрасъл, като са предвидени скромните 15 млн. лв. за двата сектора при общо над 1 млрд. лв. средства за земеделие. Финансирането е изключително скромно и отскоро за производството на маслодайни рози, лавандула и други подобни култури въпреки добавената стойност на тези отрасли и високата заетост, която осигуряват в регионите си (при розопроизводството се ползва почти изцяло ръчен труд за всички дейности).

Какво може да се направи

В следващите месеци България трябва да приключи преговорите по бъдещата селскостопанска политика и това е ключовото време, в което може да поиска известна промяна в субсидирането, макар и да разполага с ограничен инструментариум от действия. В новия програмен период субсидиите ще се изплащат чрез права за плащания, като определена сума от тях може да се отдели за т.нар. схеми, обвързани с производството (според предложението на ЕК до 10% от директните субсидии, а според идеите на европарламента - до 15%). Именно чрез прилагането на такива схеми може да се подпомагат животновъди, производители на плодове, зеленчуци, тютюнопроизводители и всички отрасли, където по-адекватната схема е субсидиите да са обвързани с количествата произведена продукция, а не с обработваните декари. България може да поиска и стартирането на схеми за розопроизводство, отглеждането на билки и други медицински растения, плащания за пчеларство (чрез схема за фиксирана субсидия за всяко пчелно семейство), което ще даде достъп до еврофинансирането и на тези отрасли чрез европейско финансиране или национално доплащане, тъй като реформите предвиждат да няма фиксиран списък с култури, които да получават средства. Ако се приемат като краен вариант предложенията на ЕК за реформи, България ще има възможност и допълнително да диверсифицира субсидиите, като въведе доброволно схема за подпомагане на фермери, работещи в региони с природни ограничения (до 5% от пакета директни плащания може да бъде насочен за такива цели). Въпреки това обаче общото подпомагане по "алтернативните" схеми може да бъде до 20-23% от директните субсидии, което предполага само по себе си известен дисбаланс. Затова е ключово и разпределението на средствата между отделните мерки в програмата за развитие на селските райони, което трябва да гарантира възможност подпомагане да получават всички. Прямо приоритетите си всяка държава може обосновава да поиска в програмата различни схеми, включително и такива, които целенасочено подпомагат бизнеса в по-изоостанали региони.

✓ Калин Христов: Дискусията "растеж или свиване на разходи" е фалшива

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2013/03/15/2023471_kalin_hristov_diskusiata_rastej_ili_svivane_na

Профил

Макроикономист по образование, либертарианец по убеждения, натрупал целия си професионален опит в Българската народна банка. Калин Христов е роден през 1971 г. в Плевен, завършва УНСС, където после става асистент в катедра "Икономикс" и главен асистент в катедра "Финанси".

Работи в Дирекция "Икономически изследвания и прогнози" на централната банка и израства до съветник на управителя на БНБ Иван Искров. От октомври 2009 г. Христов е подуправител, ръководител на управление "Емисионно" (което по същество е валутният борд). Сега като служебен финансов министър той няма да се оттегли от БНБ, а ще ползва неплатен отпуск.

Председател е на управителния съвет на Българската макроикономическа асоциация и член на УС на Института за пазарна икономика, откъдето се оттегля след встъпването си в длъжност министър на финансите.

Какви са приоритетите, които ви зададоха президентът и премиерът и как могат да се изпълнят?

- Това стана ясно в речта на президента при представянето на кабинета. Министерството на финансите има една основна цел - тя е макроикономическата, финансовата и фискалната стабилност да бъдат запазени. На основата на тази стабилност се гради цялата икономика, така че това е основна цел. И тя е цел не само на това правителство, а на всички управляващи от 1997 г. насам. Вероятно и на всички правителства след това, тъй като без макростабилност не може да има растеж, не може да има заетост.

Така че това е ясна цел и тя беше казана от министър-председателя и от президента. Естествено на микроиво, за самото министерство, сигурността се реализира чрез изпълнение на бюджета. Има приет бюджет от парламента с ясно зададени параметри, което означава, че трябва да се осигури пълна гаранция при изпълнение на приходната и на разходната част. Това са приоритетите.

Все пак имаше искания за повече социална държава. Има ли резерви за това, къде са те и ако трябва да се отпуснат повече средства на някоя сфера, коя трябва да е тя?

- Безусловен ангажимент е увеличението от 1 април на пенсиите, така както е записано в закона за бюджета. В рамките на приетия бюджет вече е въпрос не само на финансовото министерство, а на всички министерства да прегледат разходите и да се прецени дали може да бъдат елиминирани някои неефективности. Впоследствие, ако има спестени средства, те ще се пренасочат за изразходване по по-ефективен начин така, както целият кабинет счита за необходимо.

Дадохте ли някакъв срок, в който всеки трябва да оцени своя бюджет?

Когато всичко е готово, ще съобщим официално.

Как върви изпълнението на приходите и към момента има ли някакви притеснителни сигнали, че може да не се изпълнят?

- Има публични данни за януари. Тези данни са ясни като динамика. Има един фактор, който обуславя относително по-бавното развитие на приходите спрямо същия месец на предходната година година. Това са промените във времевия график за внасяне на данъците. По тази причина се генерират относително по-ниски приходи спрямо миналия януари. В разходната част има два фактора, които също са с еднократен ефект. Това са лихвите по обслужване на дълга, които винаги са по-големи през януари. В случая падежираше и първата емисия глобални облигации, която също беше изплатена. И второто е вноската в бюджета на ЕС, която също има еднократен ефект.

Все още е много рано да се говори дали има някакви потенциални рискове за изпълнението на бюджета. Но общият риск е външната среда, т.е. растежът в еврозоната, която определя нашето външно търсене. Ако то е по-слабо, има вероятност растежът да е по-нисък, отколкото се очаква. Засега няма дефинитивен индикатор, че това ще се случи. Но еврозоната е относително слаба и ако не започне да се възстановява през втората половина на годината, каквито са очакванията, има вероятност ръстът на българската икономика да е по-нисък и оттам идва и риск за приходите в бюджета. Но на този етап тези рискове са балансиранни.

Другият стандартен риск за приходите е, че когато има смяна на властта, малко или много администрацията е подложена на някакъв стрес.

- Затова едно от първите неща, които казах, е, че всички трябва да са спокойни, да работят спокойно. И да са мобилизирани. Ако правителството е от хора, на които администрацията вярва, и то дава спокойствие на тези хора, ефектът е мобилизационен. Не е задължително винаги да се реализира негативният ефект - администрацията да е стресирана и несигурна.

Затова и президентът още в речта си, когато представяше правителството, се обяви за спокойствие на администрацията, стабилност на институциите. В задачите на правителството има цял такъв раздел, а логиката е, че тази стабилност на институциите ще даде възможност те да работят спокойно.

Дадохте малко по-ниска прогноза за растежа на икономиката през тази година от това, което е записано в макрорамката към бюджет 2013 г.

- Да, очакванията в момента са за растеж на икономиката между 1% и 1.5%, а в макрорамката са записани 1.9% от БВП. Когато бившият финансов министър представяше макрорамката в парламента, той каза, че приходната част на бюджета е прогнозирана при растеж на икономиката от 1.2%. Това означава, че при текущото развитие на икономиката не съществува риск бюджетът да не може да бъде изпълнен.

Каква конкретна мярка можете да предложите на новото правителство, за да се стимулира растежът? Ясно е, че имате много ограничена рамка, но все пак има ли нещо конкретно, което може да се направи?

- Растеж не се постига, като просто се харчи и се раздува дефицитът - това не е растеж. Това е раздуване на икономиката. И когато стигнеш ниво на дълг и дефицит, което пазарите отказват да финансират, ти просто експлодираш, както се случи с много страни в Европа. Ние не можем да имаме такава политика.

Затова другият акцент с цел изпълнение на поставените ни задачи е да се изчистят някои проблеми в микросредата, които пречат на растежа дългосрочно. Те са дефинирани основно при министъра на икономиката, и то в сектори, в които се счита, че няма достатъчно ниво на конкуренция. Такъв сектор е енергетиката, тъй като цената на енергията влияе на конкурентоспособността на износа и индустрията. Други по-малки примери са въвеждане на разплащанията чрез ПОС терминали на всички места, където правителството предоставя услуги на гражданите и фирмите, и разплащане на задълженията на държавата към малки фирми, чиито вземания вече са падежирали.

Това са все микроикономически въпроси, които трябва да започнат да се решават, за да се отпушат различни канали, които пречат на бизнеса.

Защо не е добре да имаме по-голям дефицит от заложения и да се взимат повече дългове? Появиха се упреци срещу финансовото стягане на коланите, което много хора определиха като причина за политическата нестабилност сега.

- Дискусията "растеж или свиване на разходи" за мен е дълбоко погрешна. Този подход, при който правителствата просто харчат и се финансират с дълг, се следва от 90-те години насам в Европа. Когато имаш относително нисък дълг и започнеш да го увеличаваш, изглежда, че генерираш растеж и някаква заетост и доходи на населението. След това стигаш до такова ниво на дълг, че вече никой не е склонен да те финансира. Оказва се, че този растеж е бил просто едно раздуване на икономиката. Тя в един момент се свива и всички тези работни места изчезват, всички тези придобивки изчезват. Ефектите от подобна политика се видяха много ясно в Гърция. От 2009 г. досега гръцката икономика се е свила кумулативно с почти 30%. И то е в резултат на финансираното с дълг изкуствено раздуване на икономиката в предходните години.

В България от 1997 г. насам винаги сме били дисциплинирани и със здрав разум. Дискусията дали това ни пречи е фалшива. Естествено въпросът колко дефицит можеш да натрупаш, за да няма негативен ефект от това, е въпрос на анализ и на конкретна дискусия. България е с относително нисък дълг спрямо европейските стандарти и с относително контролируем дефицит. Така че, говоря концептуално, държавата би могла да направи определени допълнителни разходи, но в бъдещ бюджет. Такива разходи може да се направят само ако се идентифицират конкретни сектори, където има структурни проблеми. Те се знаят – пенсионна система, здравеопазване, енергетика, БДЖ. Но тези еднократни разходи трябва да се направят така, че да имат перманентен ефект върху структурата на тези идентифицирани неефективни сектори, така че проблемите в тях да се решат дългосрочно. За такъв вид разходи може да има еднократно по-голям дефицит.

Това е разрешено и от фискалните правила в Европа. Разходи за еднократни реформи и реструктурирания не се смятат в дефицита за съответната година. Логиката е, че този еднократен ефект на разходите дългосрочно прави икономиката по-ефективна, оттам - по-конкурентна. Това е смислената дискусия по този въпрос. Другото е дискусия, която не е на отговорни политици, тя е медийна дискусия.

Притеснява ли ви нивото на фискалния резерв в момента? Ясно е, че то се дължи на сезонни фактори, но все пак...

Не е притеснително. Нивото на фискалния резерв има сезонен характер в рамките на годината. Исторически динамиката на фискалния резерв е такава, че в началото на годината той намалява. А през март, април, май данъчните приходи се засилват и нивото на резерва се възстановява. По-големите плащания по дълга също винаги са в началото на годината. В рамките на месеца фискалният резерв също варира. В началото се изплащат пенсиите и той спада, а към средата на месеца идват постъпленията от ДДС. Ще видите това в понеделник в баланса на БНБ.

Така че няма никакъв риск в това отношение. Фискалният резерв е важен, тъй като дава тази сигурност, че правителството има ликвидност и може да посрещна плащанията си, но той не трябва да е въпрос на някакво обсебване и всяка промяна с един или друг милион в него веднага да поставя въпрос за риск. Той е инструмент, който има своя смисъл през последните 16 години и затова се поддържа. Но от еднократни наблюдения не трябва да се вадят драматични изводи.

Още при въвеждането на данъка върху лихвите вие и колегите от БНБ изразихте резерви към него. Към момента наблюдава ли се някакъв негативен ефект върху банковата система от въвеждането му?

За мнението на централната банка трябва да попитате банката. По отношение на по-принципната дискусия - тогава мнението беше, че облагането на спестяванията по принцип би карало хората да спестяват по-малко. А българската икономика има нужда от инвестиции като двигател на растеж, които се финансират от спестяванията. Но такъв негативен ефект би се получил в средносрочен хоризонт. От данните, които са публични, е ясно, че спестяванията в банковата система не намаляват. Друг дискутиран въпрос беше възможността да има замяна на банкови депозити с алтернативни форми на инвестиции, но такава замяна не се реализира. Ефектът, който ясно се вижда, е предпочитанието на гражданите и фирмите да спестяват в депозити, при които лихвите не се облагат с данък.

И един личен въпрос. Защо се съгласихте да поемете поста на финансов министър?

Защото съм отговорен човек. И защото уважавам президента и му вярвам.

[Вестник Капитал daily](#)

✓ **Притокът на чужди инвестиции се забавя**

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2013/03/17/2024316_pritokut_na_chujdi_investicii_se_zabavia/

Платежният баланс за януари не дава твърде ясни сигнали за развитието на икономиката, тъй като е силно изкривен от еднократни фактори. От една страна, дефицитът по текущата сметка се свива до съвсем минимални стойности, но това се дължи до голяма степен на сравнението с миналия януари, когато заради студеното време имаше блокирани търговски връзки. От друга, по финансовата сметка минусът е по-голям, но това може да се обясни с падежа на емисията глобални облигации на 15 януари.

Все пак от публикуваните в петък данни от БНБ личи, че ако се погледне не само за месеца, а за година назад, някои от негативните тенденции продължават. Търговският дефицит се увеличава, притокът на преките чуждестранни инвестиции се забавя, а отливът на портфейлни инвестиции се изостря.

Пресъхване на инвестициите

През януари в България чуждестранните компании са инвестирали 31.4 млн. евро, сочат първоначалните данни на централната банка. Въпреки че те са предварителни и често търпят ревизии, динамиката на чуждите инвестиции вече изпраща два притеснителни сигнала. Първо, обемът на инвестициите е с една трета по-нисък от този, който сочеха предварителните данни за миналия януари – 44 млн. евро, и, второ, с натрупване за изминалите дванадесет месеца те са 1.18 млрд. евро, или с 20% по-малко в сравнение с общите инвестиции за предходните 12 месеца. Преките чуждестранни инвестиции са важни за България, защото освен канал за увеличаване на заетост производствения капацитет те осигуряват на икономиката и ноу-хау, с което да се увеличава самата ѝ производителност. Самото им намаление може да се окаже временно и да е по независещи от България причини, но е сигнал за това, че развитието на икономиката може да се забави.

Такива прогнози вече направи служебният министър на финансите Калин Христов, според когото растежът на българската икономика през тази година ще е между 1 и 1.5% при основен сценарий на предишното правителство 1.9%. Райфайзенбанк България пък занижи прогнозата си за растеж от 1.5% на между 0.5 и 1%, като основните причини за по-предпазливите очаквания са състоянието на икономиките от еврозоната (там се насочват почти 60% от българския износ, а и тези държави са основен източник на преки чуждестранни инвестиции), а втората причина бе политическата криза в България и несигурността за икономиката, която носи евентуалното ѝ проточване след парламентарните избори през май.

За какво да внимаваме

Увеличението на износа през януари е 23.9% спрямо същия месец на миналата година до обща стойност 1.8 млрд. евро и ако тенденцията се запази през останалите месеци от годината, българската икономика ще може да се възползва от нов подем във външното търсене. Този сценарий обаче далеч не е сигурен, защото повечето прогнози сочат забавено развитие на еврозоната поне през първата половина на годината, а освен това двуцифреният ръст на износа е спрямо много ниската база на миналия януари.

Ако дефицитът по текущата сметка се разглежда само за януари, свиването е цели 25 пъти – от 253 млн. евро до 10.9 млн. евро. Причината за това обаче е силният износ, за който няма сигурност дали ще продължи да се развива със същите темпове.

Салдото по текущата сметка е един от много следените показатели за българската икономика, тъй като хроничният дефицит, ако не е покрит с приток на инвестиции, може да постави валутния борд под натиск. Разрез на данните за последните дванадесет месеца (февруари 2012 г. – януари 2013 г.) пък показва увеличение на дефицита по текущата сметка от 133% до 285 млн. евро.

По-високият дефицит по текущата сметка означава, че валутните разходи за внос на стоки и услуги надхвърлят приходите, които осигурява износът. Това означава, че вътрешното търсене отново се събужда, което ще е положителен сигнал, ако се доминира от внос на инвестиционни стоки – машини и оборудване. Обратно – увеличението на вноса вследствие на поскъпнали енергийни суровини или на засилен внос на потребителски стоки би означавало, че

българската икономика губи конкурентоспособност.

Краен резултат

Финансовата сметка на платежния баланс също показва противоречиви сигнали според периода, за който се разглеждат нейните резултати. Тя отразява резултата между притока и изтеглянето на капиталови потоци от България и за януари е с дефицит от 1.1 млрд. евро, а това е над четири пъти по-голям дефицит спрямо миналия януари (230 млн. евро). Той обаче вероятно е основно заради погасяването на емисията глобални облигации за над 800 млн. евро, от които немалка част се държаша от чужди банки. За последните 12 месеца има излишък от 1.33 млрд. евро при излишък от 297 млн. за предходните, но това число пък включва и новата емисия дълг от миналото лято, която беше пласирана навън. Това означава, че дефицитът за януари все още е по-скоро изключение от тенденцията. На такова мнение са и повечето анализатори, според които през тази година България няма да е изложена на натиск да изплаща стари задължения, трупани преди кризата.

✓ НСИ: През миналата година са изгубени 31 хил. работни места

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2013/03/17/2024292_nsi_prez_minalata_godina_sa_izgubeni_31_hil_rabotni/

Броят на заетите през 2012 г. е намалал с 31.2 хил. души спрямо предходната година и е достигнал 2.93 млн. души. Това показват годишните данни на Националния статистически институт (НСИ). В сравнение с предкризисната 2008 г. заетите са намалели с над 400 хил. души. Темпът на спад е по-бавен спрямо 2010 г., когато над 200 хил. души загубиха работните си места, но тенденцията продължава да е негативна и според икономистите най-оптимистичният вариант е пазарът на труда да отбележи някакъв ръст през втората половина на тази година, и то в случай че има положително развитие на икономиките от еврозоната.

Коефициентът на безработица също е достигнал своята рекордна стойност - 12.3% за годината. Според данните на националната статистика тя е с 1 процентен пункт повече спрямо 2011 г. и не е достигала по-високи нива от 2003 г. насам. Агенцията по заетостта (АЗ) също отчете рекорд на показателя по месеци, като през февруари той е 12%. Обикновено безработицата, измерена от агенцията, е по-ниска от тази на НСИ, защото голяма част от хората без работа не се регистрират в бюрата по труда. Двете стойности обаче започват да се доближават все повече.

Повече желаещи за работа

Ръстът на безработицата може да се дължи и на факта, че все повече хора стават активни на пазара на труда и започват да си търсят работа. Обезкуражените (тези хора, които нямат работа, но са се отказали да търсят такава) са намалели със 7.5 хил. души през годината и достигат 227.7 хил., показват данните на НСИ. Това е и едно възможно обяснение за покачването на показателя според данните на АЗ, тъй като от агенцията изчисляват само броя регистрирани в бюрата по труда безработни.

Продължително безработните обаче продължават да са над половината от всички търсещи заетост - 226.6 хил. Общият брой безработни през 2012 г. пък е бил 410 хил. души - с 34 хил. повече, отколкото през 2011 г.

И по-малко наемащи

Пазарът на труда по принцип реагира последен на положителните сигнали в развитието на икономиката. Заетостта обаче продължава да отбелязва спад, дори след като три поредни години брутният вътрешен продукт нарастваше (макар и минимално). Работодателите все още са консервативни при наемането на нови служители, което се дължи и на факта, че по време на кризата повечето фирми се насочиха към оптимизация и освобождаване на служители. Така те съкратиха своите разходи, а производителността на труда нарасна.

Според Георги Ганев от Центъра за либерални стратегии освен подобряването на вътрешната организация на фирмите друго възможно обяснение е, че условията на пазара на труда правят наемането на хора рисково. Третият възможен сценарий пък е да има ръст на скритата заетост.

Според макроикономиста през тази година не може да се очаква особено раздвижване на пазара на труда. "Ако обещанията за по-добра конюнктура в Западна Европа се сбъднат, може и да има подобрение", каза още той.

В сравнение с Европа

През последното тримесечие на миналата година броят заети в България е спаднал с 4.9% на годишна база, отчитат от Евростат. По този показател ни води единствено Гърция, където работещите са намалели с 6.5%. Близко до тази стойност са и Испания (-4.5%), Кипър (-4.8%) и Португалия (-4.3%). Най-силен ръст за същия период пък е отбелязала Румъния - с 3.5%, и Латвия - 2.8%.

Друг сериозен проблем, на който президентът Росен Плевнелиев поиска европейските лидери и Брюксел да обърнат специално внимание, е увеличението на младежката безработица (15-24 години) до над една четвърт. Само за последната година делът на безработните младежи в България е нараснал с над 3 процентни пункта до 28.1% и техният брой достига почти 70 хил. души по данни на националната статистика.

Вестник Стандарт

✓ Отменят десетъка на Дянков

<http://paper.standartnews.com/bg/article.php?d=2013-03-18&article=444902>

Икономисти, финансисти, депутати и експерти вече пишат новата предизборна програма на ГЕРБ. Следващата седмица тя ще бъде представена на лидера на партията Бойко Борисов, както и на изпълнителната комисия. Отговорник за програмата е бившият министър по еврофондовете Томислав Дончев, който, преди да подаде оставка, Бойко Борисов предложи и за министър на финансите на мястото на Симеон Дянков. От предложенията на финансисти и депутатите до

момента е ясно, че данък "Лихва", който бе въведен по предложение на Дянков, може да падне идната година. "Разчетите показаха, че този налог не носи голям приход на хазната, но за сметка на това бе приет негативно както от бизнеса, така и от хората", обясниха експерти, участващи в предложенията. Друг основен акцент в програмата ще бъде поставен върху малкия и среден бизнес у нас. "Една от основните критики към кабинета "Борисов" бе именно това, че не обърна голямо внимание на проблемите на едноличните търговци", обясниха още икономисти от партията. В момента едноличните търговци плащат 15% данък, срещу 10 на сто ставка за корпоративния налог за по-големите фирми. "Идеята е да се помисли за бързи промени, които да коригират тези текстове, така че да няма разделение в сектора", обясниха експертите и допълниха: "Друг минус за дребните предприемачи е фактът, че те залагат срещу бизнеса си цялото си имущество, включително и домовете си. Но в края на годината отпадат и преференциите, които имат, ако работят в населени места с висока безработица. Това също е проблем за тази голяма група предприемачи, която не бе коригирана досега. Важно е обаче да се даде знак на тази друга от бизнеса, че тя е важна за БВП на страната и мерки в тази посока ще бъдат взети".

[Вестник Труд](#)

✓ Безработицата счупи нов антирекорд - 12%

<http://www.trud.bg/Article.asp?ArticleId=1844376>

Официалната безработица в България счупи осемгодишен антирекорд и достигна 12%, показват данните за февруари на Агенцията по заетостта. Толкова много безработни не е имало от април 2005 г. Реално нивото на хората без препитание е още по-голямо, защото много от тях изобщо не се регистрират в бюрата по труда. Те се включват в изследванията на Националния статистически институт, затова ведомството традиционно отчита по-висока безработица от тази на агенцията.

През февруари в бюрата по труда са регистрирани 392 748 безработни. Броят им се е увеличил с 1065 души спрямо януари т.г., но в сравнение с година по-рано те са с 16 577 повече.

Само през февруари на трудовата борса са се записали 36 301 души. Близо половината от тях са били съкратени от частния сектор. Най-много хора са освободени от преработващата промишленост и търговията. В същото време това са и секторите, които са заявили най-много свободни места.

Значителен е и броят на освободените от сектор "Държавно управление". Но това не се дължи на реално намаляване на чиновниците, а на масовото изтичане на договори на наетите от общините по програми за субсидирана заетост.

Съкращения е имало и в строителството, транспорта и туризма.

Междувременно Евростат обяви данни за безработицата в ЕС през четвъртото тримесечие на м.г. България отново е сред страните, в които хората без препитание се увеличават най-бързо както на тримесечна, така и на годишна база. Спрямо третото тримесечие на 2012 г. безработните са се увеличили с 1,5%. По-голям е ръстът само в Латвия и Португалия. За година заетите у нас са намалели с 4,9%. По-зле е само Гърция.

[economynews.bg](#)

✓ Работната сила през 2012

<http://www.economynews.bg/%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B7-2012-news42947.html>

- През 2012 г. икономически активните лица на възраст 15 - 64 навършени години са 3 303.9 хил., или 67.1% от населението на същата възраст. В сравнение с 2011 г. коефициентът на икономическа активност (15 - 64 навършени години) нараства с 1.2 процентни пункта.
- Общият брой на заетите лица достига 2 934.0 хил., или 46.6% от населението на 15 и повече навършени години.
- Заетите лица на възраст 15 - 64 навършени години са 2 894.9 хиляди. Коефициентът на заетост за населението в същата възрастова група е 58.8%, съответно 61.3% за мъжете и 56.3% за жените.
- Коефициентът на заетост за населението на възраст 20 - 64 навършени години е 63.0%, като остава почти непроменен в сравнение с 2011 година. Този коефициент е 65.8% за мъжете и 60.2% за жените.
- Коефициентът на заетост за възрастовата група 55 - 64 навършени години достига 45.7%, или с 1.1 процентни пункта повече от 2011 г., като увеличението се дължи основно на жените.
- Безработните лица са 410.3 хил., от които 241.1 хил. са мъже и 169.3 хил. - жени.
- Коефициентът на безработица се увеличава с 1.0 процентни пункта в сравнение с 2011 г. и достига 12.3%. При мъжете коефициентът на безработица нараства с 1.2 процентни пункта, а при жените - с 0.7 процентни пункта, като достига съответно 13.5 и 10.8%.
- Коефициентът на безработица за възрастовата група 15 - 24 навършени години е 28.1%, а за възрастовата група 15 - 29 навършени години - 20.8%.
- Продължително безработни (от една или повече години) са 226.6 хил., или 55.2% от всички безработни лица. Коефициентът на продължителна безработица е 6.8% - съответно 7.7% за мъжете и 5.7% за жените.
- Икономически неактивните лица на възраст 15 - 64 навършени години са 1 619.7 хил., от които 718.3 хил. са мъже и 901.4 хил. - жени. Коефициентът на икономическа неактивност е 32.9% - съответно 29.0% за мъжете и 36.8% за жените.
- Броят на обезкуражените лица на възраст 15 - 64 навършени години е 225.6 хиляди.
- Относителният дял на рано напусналите образование и обучение от населението на 18 - 24 навършени години е 12.5%.
- От населението на възраст 30 - 34 навършени години 26.9% са с висше образование.

Фиг. 1. Коэффициенти на заетост по възрастови групи

Фиг. 2. Коэффициенти на безработица по пол

